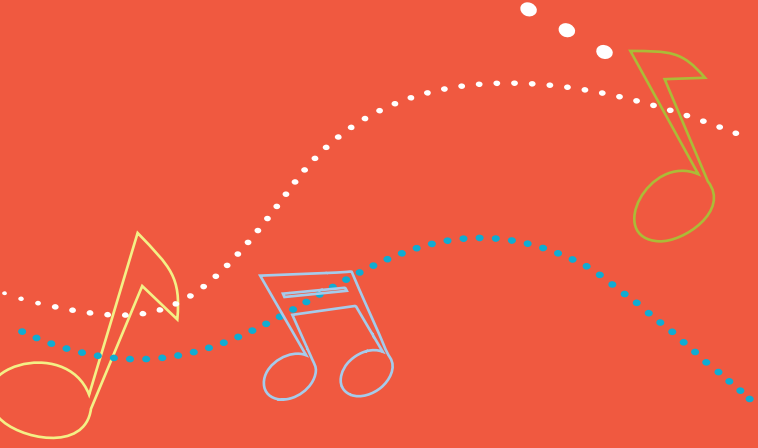




MUSIK HISTORIEN

– KORT FORTALT





Indhold:

- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11

Kære musiklærer

Dette materiale er ikke fyldestgørende for en gennemgang af musikhistorien. Da det er lavet som forberedelse til skolekoncerter med Aalborg Symfoniorkester, er der taget udgangspunkt i den vestlige klassiske musiktradition og med fokus på symfoniorkestret.

Med materialet følger to cd-bokse "Største klassiske øjeblikke". Hver boks indeholder to cd'er. Der henvises i materialet til numre fra disse cd'er – værker, der er markeret med *, illustrerer bedst orkestermusikken og den omtalte periode. Cd-boksene indeholder desværre ikke eksempler på middelalder- og renæssancemusik, ligesom vor tids nyere kompositionsmusik ikke er repræsenteret. I gennemgangen af disse genrer henvises der til eksempler på cd'er, man kan købe eller låne på biblioteket. Der er også mulighed for at gå på youtube.com og finde lyd eksempler.

Det er ikke intensionen, at eleverne skal have fokus på årstal og epoker, men jeg håber, at det kan blive en rejse med nogle gode historier, at det kan give en slags overblik om udviklingen og frem for alt: en indgang til al den vidunderlige musik, som omgiver os – hvis vi slår ørene ud og lader nysgerrigheden råde.

God fornøjelse!

Mette Storgård Jensen
Pædagogisk medarbejder, Aalborg Symfoniorkester



Musikkens opståen?

Starten:

Hvem opfandt egentlig musikken? Var det en stenaldermand, der kom til at slå to sten mod hinanden? Var det trommedans, der skulle opmuntre før jagt? Var det lyden af en pil, der forlader buen, der inspirerede til udviklingen af strengeinstrumenter? Eller var det mon den menneskelige stemme - sangen? Hvad tror du?

Ideer til undervisningen:

Gå en tur ud i naturen og se, om I kan finde inspiration til at lave lyd/musik. Slå på en træ-stamme, kast en sten i vandet, få bladene til at rasle eller syng en sang, I selv finder på!

Middelalder (år 500 – 1400):

I bund og grund ved vi ikke, hvornår den første musik opstod, og hvordan den lød. Først i middelalderen begyndte man nemlig at skrive musikken ned på noder. Det var en benediktinermunk, der omkring år 1000 opfandt et nodesystem med linjer. Dengang var symfoniorkesteret slet ikke opfundet. På landet har man formentlig spillet folke-musik på lut og fløjte, mens man i kirkerne begyndte at syngre gregoriansk sang. Kirkesangen var baseret på jødiske sange og blev sunget uden ledsagende instrumenter.

Hvis I vil høre eksempler på middelaldermusik, se her:

Biblioteket:

"Secular Songs & Dances from the Middle Ages" med Modo Antiquo
"Chant – music for paradise" med The Cistercian of Stift Heiligenkreutz

Links:

<http://www.youtube.com/watch?v=lxjqzkgXfO4&feature=related>
http://www.youtube.com/watch?v=ioGvEA_KNc4

Ideer til undervisning:

Syng (og dans?) "Ebbe Skammelsøn", som er et godt eksempel på en folkevis fra middelalderen.

5

9

Skam-mel han bor sig nør i Thy, han er bå-de rig og kåd så

væ - ne ha-ver han søn-ner fem, de to fo-res il - de ad. For-

di træ-der Eb - be Skam - mel-søn så man-gen sti vild.

Syng herefter denne morgenbøn, som er et eksempel på en gregoriansk sang.

4

Den skøn-ne sol så lys og klar fra søv-nens land os kald-et har. Pris væ-re Gud, der var os

nær i den-ne nat med eng - le - hær. A - men.

Sammenlign disse to sange fra middelalderen.

Komponister i middelalderen:

Guido d'Arezzo (opfandt nodesyste-met)
Guillaume de Machaut



De første noder

Komponister i renæssancen:
 Josquin Desprey
 Giovanni da Palestrina
 Thomas Tallis
 Orlando di Lasso



G.d.Palestrina

Renæssance (år 1450 – 1600)

I renæssancen opblomstrede videnskab og kunst, og det satte skub også i udviklingen inden-
for musikken. Man sang og spillede ikke længere kun én stemmigt, og store korværker og
madrigaler var populære. Man havde stadig ikke noget symfoniorkester, men en masse nye
instrumenter blev opfundet: spinet, cembalo og forskellige træblæsere ja selv en forløber til
violinen, drejeliren, så dagens lys.

Hvis I vil høre musik fra renæssancen, se her:

Biblioteket:

”Renaissance men” med The Canadian Brass
“Lamentations” med Oxford Camarata

Links:

<http://www.youtube.com/watch?v=VqvoFHekE0c>
<http://www.youtube.com/watch?v=NswlkLqfec&feature=related>

Ideer til undervisning:

Syng følgende kanon af M. Prætorius:

Viva la Musica

Vi - va, vi - va la Mu - si - ca. Vi - va, vi - va la Mu - si - ca. Vi - va la Mu - si - ca.

Barok (år 1600-1750)

Nu nærmer vi os symfoniorkestret, idet man i barokken både havde fået færdigudviklet
strygerfamilien, basuner, trompeter og pauker. Orkestrene var dog sjældent på mere end 20
musikere.

Musikken blev mere og mere kompliceret, og sangere og musikere skulle være meget dygtige
for at kunne fremføre den. Man begyndte at skelne mellem kraftigt og svagt, hurtigt og lang-
somt og små og store ensembler.

Man fandt også på at forene drama og musik i den helt nye musikform, som man kaldte opera.

En af de mest kendte komponister i musikhistorien, Johann Sebastian Bach, kom fra denne
periode, men også Antonio Vivaldi og Georg Friedrich Händel skrev barokmusik.

Hvis I vil høre eksempler på Barokmusik, se her:

Cd-boks 1, cd 1:

- Nr. 3 A.Vivaldi – ”De fire årstider” *
- Nr. 7 G.F. Händel – ”Watermusic”
- Nr. 13 J.S. Bach – Orkestersuite nr. 3 *

Cd-boks 1, cd 2:

- Nr. 7 J.S. Bach – ”Jesu, meine Freude”

Cd-boks 2, cd 2:

- Nr. 1 G.F. Händel – ”Messias”

Ideer til undervisning:

Vælg en sang som eleverne kender og syng måder, således at de forskellige musikalske para-
metre bliver bevidstgjorte: hurtigt/langsomt, højt/dybt, kraftigt/svagt, solo/tutti (alle sammen).

Komponister i barokken:
 Claudio Monteverdi
 Johann Sebastian Bach
 Georg Friedrich Händel
 Antonio Vivaldi



J. S. Bach



W.A. Mozart

Komponister i klassiken:
Wolfgang Amadeus Mozart
Joseph Haydn
Ludwig van Beethoven

Klassik (år 1750 – 1810)

Symfoniorkestret var nu vokset, og der var op til 50 musikere i orkestret. Instrumenterne var blevet udviklet, bl.a. havde messingblæserne fået ventiler og kunne derfor spille alle toner. Musik var blevet en vigtig del af livet ved forskellige hoffer rundt om i Europa. Det var bl.a. her, Wolfgang Amadeus Mozart optrådte, da han som lille vidunderbarn rejste rundt med sin far og gav koncerter.

I det hele taget var det nogle år med megen nyskabelse: symfonien blev opfundet, solokoncerter, strygekvartetter og andre stykker for mindre ensembler blev også meget populære.

Hvis I vil høre wienerklassisk musik, se her:

Cd-boks 1, cd 1:

- Nr. 6 L.v. Beethoven – ”Måneskinssonaten”
- Nr. 10 W.A. Mozart – Klaverkoncert nr. 21 ”Andante”
- Nr. 14 L.v. Beethoven – Symfoni nr. 9 *

Cd-boks 1, cd 2:

- Nr. 9 W.A. Mozart – ”Eine kleine Nachtmusik” *

Cd-boks 2, cd 1:

- Nr. 2 L.v. Beethoven – Symfoni nr. 5 *

Cd-boks 2, cd 2:

- Nr. 5 L.v. Beethoven – ”Für Elise”

Ideer til undervisning:

Lær eleverne ”Kom, maj, du søde milde” (mel. W.A. Mozart).

Indsæt ”Kom, maj, du søde milde”

Undersøg melodiens form (A A, B A,,).

Romantik (1800-tallet)

Ludwig van Beethoven, som er en af de største komponister i musikhistorien, blev en slags overgangsfigur mellem wienerklassikken og romantikken. Hans musik udviklede sig fra at være elegant og let i retning af det mere dramatiske og lidenskabelige, som kendetegnede den romantiske periode.

Musikken var ofte stort og flot, og det betød også, at symfoniorkestret voksede til sommetider at komme helt op på 100 musikere. Der kom nye instrumenter i orkestret: tuba, harpe og en masse slagtpøjsinstrumenter.

Følelserne var i centrum, og komponister som Johannes Brahms, Richard Wagner, Pjotr Tjajkovskij, Edvard Grieg og Gustav Mahler skrev vidunderlig musik med meget smukke melodier.

Hvis I vil høre romantisk musik, se her:

Cd-boks 1, cd 1:

- Nr. 5 R. Wagner – ”Lohengrin”
- Nr. 11 G. Bizet – ”Carmen” *
- Nr. 12 G. Verdi – ”Nabucco”
- Nr. 13 P.Tjajkovskij – ”Nøddeknækkeren” *

Cd-boks 1, cd 2:

- Nr. 1 E. Grieg – ”Peer Gynt” *
- Nr. 3 P.Tjajkovskij – ”1812 ouverture”
- Nr. 4 G. Verdi – ”Aida”
- Nr. 5 F. Schubert – ”Impromptus”
- Nr. 12 J. Strauss – ”Radetzky March”

Cd-boks 2, cd 1:

- Nr. 3 J. Strauss – ”Kaiservalsen”
- Nr. 4 R. Wagner – ”Valkyrien” *
- Nr. 5 P.Tjajkovskij – Klaverkoncert nr. 1
- Nr. 6 G. Verdi – ”Siciliansk Vesper”
- Nr. 8 J. Brahms – Ungarsk dans nr. 5
- Nr. 9 R. Schumann – ”Kinderszenen”
- Nr. 10 G. Puccini – ”Madame Butterfly”
- Nr. 11 A. Dvorak – Symfoni nr. 9

Cd-boks 2, cd 2:

- Nr. 3 P.Tjajkovskij – ”Svanesøen”
- Nr. 6 J. Strauss - ”An der schönen blauen Donau” *
- Nr. 9 F. Chopin – ”Nocturne”

Ideer til undervisning:

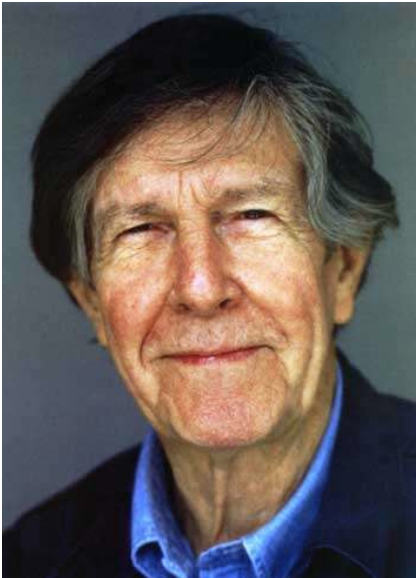
Lyt til R. Wagner ”Valkyrieridtet”. Lad eleverne male billeder til, der illustrerer deres oplevelse af musikken.

Komponister i romantikken:
Friedrich Chopin
Johannes Brahms
Richard Wagner
Pjotr Tjajkovskij
Edward Grieg
Gustav Mahler
Robert Schumann
Franz Schubert
F. Mendelssohn-Bartholdy



P.Tjajkovskij

Komponister i 1900-tallet:
Carl Nielsen
Igor Stravinsky
Claude Debussy
Arnold Schönberg
Karlheinz Stockhausen
John Cage
Guillaume de Machaut



J. Cage



C. Nielsen

1900-tallet

I 1900-tallet skete der rigtig meget forskelligt med musikken. Der var stadig komponister, såsom Claude Debussy og vores egen Carl Nielsen, som med udgangspunkt i romantikken fandt deres egen stil. Andre begyndte at eksperimentere med rytmer og klange, så musikken fik et helt andet udtryk. Det var komponister som Igor Stravinskij, Arnold Schönberg og John Cage.

Efterhånden begyndte man at opfinde elektroniske instrumenter, og i 1950’erne blev båndoptageren opfundet og efterfølgende kombineret med den levende musik af komponister som f.eks. Karlheinz Stockhausen.

Hvis I vil høre musik fra denne periode, se her:

- Cd-boks 1, cd 1:**
Nr. 1 R. Strauss – ”Also sprach Zaratustra” *
Nr. 2 G. Holst – ”Planeterne”
Nr. 9 C. Nielsen – ”Tågen letter”

- Cd-boks 1, cd 2:**
Nr. 8 C. Nielsen – ”Maskerade” *
Nr. 10 C. Debussy – ”Clair de Lune”
Nr. 13 M. Ravel – ”Bolero” *

- Cd-boks 2, cd 1:**
Nr. 1 C. Orff – ”Carmina Burana”
Cd-boks 2, cd 2:
Nr. 10 R. Strauss – ”Morgen”
Nr. 12 M. Ravel – ”Pavane” *

- og den nyere kompositionsmusik:
Links:
John Cage: <http://www.youtube.com/watch?v=p-kx2OBXWHM&feature=related>

Ideer til undervisning:
Del eleverne op i grupper på 4-5.
Lad hver gruppe fremstille deres egne instrumenter, eller benyt forskellige Orff-instrumenter/ slagtøj.
Hver gruppe skal ”komponere” et værk - eventuelt med udgangspunkt i en tekst eller et billede. Værkerne fremføres for resten af klassen.
Prøv at få så mange af de ovenfor nævnte elementer med (dynamik, tempo, form, følelser og udtryk).

I dag - foråret 2011

Musikhistorien er ikke slut! Hver eneste dag udforsker komponister det musikalske univers på hver deres måde. De søger nye veje, nye klangidealer og mange søger at integrere forskellige genrer i en ny og anderledes form.

Hvis I vil høre helt nykomponeret musik:
Aalborg Symfoniorkester har netop udgivet en børne cd: ”Skrammel og tis – klassiske musikfortællinger for børn”.
Her finder du musik af Andy Pape, Karl Aage Rasmussen og Anders Koppel.

Links:
Per Nørgård: <http://www.youtube.com/watch?v=H54Okrz0Rqk>
Simon Steen Andersen: <http://www.youtube.com/watch?v=mzMTIzbeYVE>

Ideer til undervisning:
Find et stykke musik for symfoniorkester – enten på cd eller på www.youtube.com og udfyld nedenstående.

Komponist:

Stykkets navn:

Fortæl kort hvad du kommer til at tænke på eller føler indeni, når du hører musikken:

Giv dit musikstykke karakter (1-5 stjerner) – og begrund din bedømmelse:

Aldrig har lydrummet været så varieret som nu. Med et tryk på computeren kan man høre alle typer musik: fra gregoriansk sang til rock og symfonier. Det er ikke til at sige hvor udviklingen bringer os hen, eller hvem der om 200 år står som dem, der udviklede den næste nye type musik. En ting er dog sikker: det er svært at forestille sig en verden uden musik, og glæden ved musik er fælles for os alle!

Nulevende komponister:
Anders Koppel
Per Nørgård
Simon Steen Andersen
Thomas Adès



Per Nørgård



Simon Steen Andersen

